

Eiropas Savienības Dabas direktīvu stresa tests – situācija un secinājumi. Ietekme Latvijā.

Zemeunvalsts.lv

Eiropas Medību un dabas aizsardzības asociāciju federācija – FACE, kurā aktīvi strādā arī mūsu Latvijas mednieku pārstāvji un Linda Dombrovska ir viceprezidente, uzsver, ka Putnu un Dzīvotņu direktīvu īstenošana ir tās politiskā darba pamats, jo šie tiesību akti tieši ietekmē dalībvalstu medību likumdošanu, kā arī biotopu un teritoriju aizsardzību. Pašlaik Eiropas Komisija veic šo direktīvu "stresa testu", kas ir daļa no plašākas Eiropas Savienības normatīvo aktu vienkāršošanas iniciatīvas ar mērķi stiprināt Eiropas konkurētspēju. Testa mērķis ir izvērtēt, vai direktīvas joprojām atbilst savam mērķim, un noteikt veidus, kā samazināt nevajadzīgu birokrātisko sarežģītību. Atšķirībā no bankām, kas vērtē savu pakļautību klimata riskiem, šis stresa tests drīzāk analizē ekonomiskos riskus, ko rada paši dabas aizsardzības likumi.

Apspriedes un galvenie temati

Nesen notikušajā konferencē Eiropas Komisija un iesaistītās puses izskatīja vasarā iesniegtos viedokļus, lai nošķirtu likumdošanas problēmas no izpildes problēmām un meklētu efektīvākus risinājumus. Diskusijās galvenā uzmanība tika pievērsta trim blokiem – pirmkārt, plānošanas atļauju izsniegšanai *Natura 2000* teritorijās, otrkārt - politikas saskaņotībai, sabiedrības līdzdalībai, finansiālajam atbalstam un pārvaldībai un treškārt - sugu aizsardzībai, atkāpēm (izņēmumiem) un procedūras direktīvu pielikumu pielāgošanai.

Dalībvalstu attieksme pret institucionālās procedūras modernizēšanu, lai atbilstoši zinātnes un tehnikas progresam atjauninātu direktīvu pielikumus jeb sugu sarakstus, ir atšķirīga. No 24 dalībvalstīm, kas sniedza atbildes 9 valstis atbildēja apstiprinoši (jā), 1 valsts atbildēja noraidoši (nē), 3 valstis nespēja sniegt konkrētu atbildi ("nezinu"). Pārējās valstis bija piesardzīgas, uzsverot tiesiskās noteiktības saglabāšanu, stingrus zinātniskos

kritērijus un nepieciešamību pēc koordinētas rīcības pārrobežu dzīvnieku populāciju gadījumos. Salīdzinājumam – pirms 10 gadiem veiktajā līdzīgā pārbaudē pat 59% nacionālo vides iestāžu atbalstīja pielikumu atjaunināšanu, kas liecina, ka šobrīd vēlme pēc pārmaiņām ir ievērojami mazinājusies.

Lai paplašinātu šo diskusiju, FACE sadarbībā ar Eiropas Parlamenta deputātu Huanu Ignasio Zoido tuvākajā laikā organizē pasākumu Eiroparlamentā par direktīvu stresa testa nākamajiem soļiem savvaļas dzīvnieku aizsardzībā un apsaimniekošanā Eiropā.

Valstu attieksmē - piesardzība, noteiktība un stabilitāte

Salīdzinot ar situāciju pirms desmit gadiem, Eiropas dalībvalstis ir kļuvušas daudz atturīgākas pret ideju mainīt vai atvērt Dabas direktīvu pielikumus. Valstis augstāk vērtē tiesisko noteiktību un stabilitāti nekā elastību, ko sniegtu procedūru modernizācija. Stresa tests iezīmē skaidru spriedzi starp Briseles mērķi samazināt administratīvo slogu biznesam un nepieciešamību saglabāt stingrus vides, sociālos un kultūras aizsardzības standartus. Lielā mērā diskusija reducējas uz to, ka galvenie šķēršļi un sarežģījumi rodas nevis pašu direktīvu teksta dēļ, bet gan to nevienmērīgās vai sarežģītās praktiskās īstenošanas dēļ dažādās dalībvalstīs, piemēram, būvatļauju izsniegšanā vai izņēmumu piemērošanā.

Tādas organizācijas kā *FACE* cenšas preventīvi līdzdarboties lēmumu pieņemšanā augstākajā līmenī - Eiropas Parlamentā, lai nodrošinātu, ka tiesību aktu vienkāršošana nevis vājina sugu apsaimniekošanas mehānismus, bet gan padara tos praktiski izpildāmus medniekiem un zemes īpašniekiem.

Zemāk ir detalizēts izklāsts par to, kā ES Putnu un Dzīvotņu direktīvas regulē nozari un kāpēc pašreizējais ES "stresa tests" ir tik svarīgs Latvijas mežsaimniekiem un medniekiem.

Putnu un Dzīvotņu direktīvas un to ietekme uz medībām?

Šie divi dokumenti ir Eiropas dabas aizsardzības likumdošanas stūrakmeņi. To galvenais mērķis ir nodrošināt retu sugu un biotopu izdzīvošanu, taču tie tieši ietekmē arī medību nozari,

Putnu direktīva tika pieņemta 1979. gadā un tā nosaka vispārēju aizsardzību visām savvaļas putnu sugām Eiropas Savienībā.

Direktīvas pielikumos ir uzskaitītas sugas, kuras *drīkst* medīt, un noteikti periodi, kad medības ir aizliegtas, piemēram, pavasara migrācijas un ligzdošanas laikā.

Dzīvotņu direktīva ir pieņemta 1992. gadā un tā, savukārt, aizsargā citas dzīvnieku un augu sugas, kā arī unikālus biotopus. Tieši šī direktīva kalpoja par pamatu Natura 2000 aizsargājamo teritoriju tīkla izveidei.

Ja kāda suga ir stingri aizsargājama, piemēram, vilki, lūši vai lāči, to medīt ir aizliegts, *izņemot* gadījumus, kad valsts piemēro stingri kontrolētas atkāpes. Šos izņēmumus drīkst izmantot tikai tad, ja nav citas alternatīvas un lai novērstu, piemēram, nopietnus kaitējumus lauksaimniecībai vai sabiedrības drošībai.

Stresa tests un direktīvu noteikumu ietekme pie mums Latvijā?

Latvijā diskusijas par šo direktīvu elastību un piemērošanu ir ļoti karstas, un Eiropas Komisijas uzsāktais stresa tests tieši skar divas lielas grupas - medniekus un mežsaimniekus. Latvijā lielākā spriedze saistībā ar Dzīvotņu direktīvu skar vilku un lāču populācijas apsaimniekošanu.

Latvijā vilks vēsturiski ir medījamā suga ar stingri noteiktu ikgadējo kvotu, lai gan Eiropā kopumā tas ir stingri aizsargājams. Latvija izmanto direktīvas pieļautos izņēmumus jeb atkāpes. Jebkuras diskusijas Eiropas līmenī par "pielikumu atvēršanu" jeb sugu statusa maiņu Latvijas medniekiem ir svarīgas, lai saglabātu tiesības kontrolēt vilku skaitu un pasargātu zemnieku saimniecības, kas audzē mājlopus.

Pēdējos gados Latvijā strauji pieaudzis brūno lāču skaits, izraisot postījumus biškopjiem un radot bažas iedzīvotājiem. Tā kā lācis ir Eiropas nozīmes īpaši aizsargājama suga, Latvijas mednieki un dabas iestādes nevar vienkārši uzsākt to medības – jebkura rīcība ir stingri jāsaskaņo ar Dzīvotņu direktīvas rāmjiem. Ja ES procedūras tiktu vienkāršotas, valstij būtu vieglāk operatīvi reaģēt uz problemātisku dzīvnieku parādīšanos.

Ietekme uz Latvijas mežsaimniekiem un zemes īpašniekiem

Meža nozarei, kas ir viens no Latvijas ekonomikas balstiem, lielākās bažas rada *Natura 2000* teritoriju saistības un plānošanas atļaujas.

Latvijā daudzi privātie un valsts meži atrodas *Natura 2000* vai citos mikroliegumos. Tas nozīmē daļēju vai pilnīgu koku ciršanas aizliegumu, piemēram, putnu ligzdošanas laikā vai noteiktos biotopos, lai izpildītu direktīvu prasības. Meža īpašnieki Latvijā bieži norāda, ka valsts noteiktās kompensācijas par saimnieciskās darbības ierobežojumiem mežos nav adekvātas meža reālajai vērtībai. Tāpēc mežsaimnieki stresa testā visvairāk gaida tieši pārvaldības un finansējuma uzlabojumus, ko konferencē apsprieda kā 2. tēmu, lai dabas aizsardzības slogs netiktu uzlikts tikai uz zemes īpašnieku pleciem.

Plānošanas atļauju saskaņošana mežizstrādei vai infrastruktūras būvniecībai aizsargājamo teritoriju tuvumā Latvijā mēdz būt ilga un sarežģīta. Ja Eiropas Komisijai stresa testa rezultātā izdosies vienkāršot administratīvos slāņus, tas varētu paātrināt projektu apstiprināšanu, nesamazinot dabas aizsardzības kvalitāti.

Latvijas pozīcija šajā jautājumā ir balansēšana - no vienas puses, valsts lepojas ar savu bagāto dabu un bioloģisko daudzveidību, ko palīdzējušas saglabāt direktīvas, no otras puses – meža nozare un mednieki pieprasa lielāku elastību un reģionālo īpatnību ņemšanu vērā, jo plēsēju populāciju un situācija mežos kopumā Latvijā ir krasi atšķirīga no, piemēram, Beļģijas vai Nīderlandes, kur dabisko mežu un lielo meža dzīvnieku gandrīz nav palicis.

Avoti: FACE un Eiropas Savienības informācijas vietnes